
JUBILEJI ANNIVERSARIES

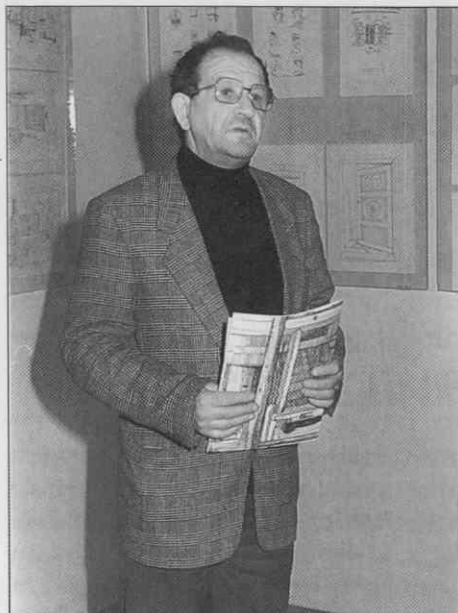
IVAN SEDEJ ŠESTDESETLETNIK

241

Ivan Sedej, etnolog, umetnostni zgodovinar, kritik in esejist, praznuje šestdeseti rojstni dan. Že šest let po diplomi iz umetnostne zgodovine je leta 1966 na ljubljanski univerzi obranil doktorsko disertacijo »Kmečko stavbarstvo na slovenskem alpskem ozemlju«; leto zatem je diplomiral še iz etnologije. Leta 1961 je postal kustos v Loškem muzeju, med leti 1962-81 je bil konservator za etnološke spomenike v Zavodu SRS za spomeniško varstvo, med leti 1981-86 je bil vodja Jakopičevega razstavišča Moderne galerije in od leta 1986 je direktor Slovenskega etnografskega muzeja.

Ob tihem in vztrajnem delu konservatorja, galerista in muzealca je neprestano publiciral v strokovnih časopisih in v časnikih; objavil je vrsto knjig. Trajen pomen za slovensko kulturo imajo strokovna in znanstvena prizadevanja na področju raziskovanja in konservatorstva kmečkega stavbarstva. Že v doktorski razpravi je vzpostavil zgodovinsko genetični model kmečkega stavbarstva, ki je bilo do tedaj obravnavano ahistorično; opredelil je temeljne parametre za obdelavo in vrednotenja tega dela slovenske kulturne dediščine. To delo nadaljuje v številnih razpravah in člankih. Značilna je širina, s katero zastavlja relevantna vprašanja o ljudski arhitekturi in rurizmu z vidika historičnih in sodobnih družbenih in kulturnih kontekstov; z odgovori je porušil večino romantičnih in drugih stereotipov o tem delu slovenske ustvarjalnosti. Tem prizadevanjem so komplementarni spisi o teoretični in praktični problematiki varstva etnoloških spomenikov in razni spomeniški elaborati; pisec je vzpostavil znanstvene in teoretične temelje varstva ljudske arhitekture na Slovenskem. Vse to delo je nastajalo ob dolgoletnem iskanju, inventariziranju in dokumentiranju te slovenske dediščine na terenu: najprej peš in s kolesom, nato z mopedom in šele v sedemdesetih letih tudi z avtomobilom. Sedej je najboljši poznavalec spomenikov slovenske ljudske arhitekture in bržkone tudi človek, ki je obiskal največ vaških naselij po vsej Sloveniji. Rezultat tega dela so neštevilni zapiski in 27 topografskih elaboratov s slovenskega ozemlja in še z dveh dalmatinskih otokov; skupaj obsegajo okoli 4.000 strani. Ob številnih člankih v raznih časopisih je širši javnosti pisec ponudil pregled kmečkega stavbarstva v knjigi Sto najlepših kmečkih hiš na Slovenskem, ki je izšla leta 1988.

Drugo področje Sedejevega strokovnega zanimanja je ljudska likovna umetnost. V razpravah in člankih je obdeloval in objavljial kamnoseške in kovaške izdelke, leseno plastiko, panjske končnice, slike na steklo, mali kruhek, cerkve in znamenja, razne predmete vsakdanje rabe; vpraševal se je o pojmih narodna in ljudska umetnost, opredeljeval je vrednote izročila ljudske umetnosti za sedanjost. Ta prizadevanja je strnil

Dr. Ivan Sedej

v knjigi *Ljudska umetnost na Slovenskem*, ki je izšla leta 1985.

Vzporedno ga je pritegovala muzejska problematika. Pisal je poročila, ocene in kritike muzejskih razstav. Orisal je problematiko načrtovanja muzeja ljudskega stavbarstva na prostem, za kataloga razstav o kraški in o alpski hiši v Slovenskem etnografskem muzeju je prispeval uvodni besedili. Zavzema se za stališče, po katerem naj bo muzejska razstava vizualizirana razprava, na kateri so muzealije avtentičen vir o preteklosti, ki ga ne morejo nadomestiti nobena druga pričevanja.

Sedej se intenzivno ukvarja s sodobno likovno umetnostjo. Razstavno galerijsko dejavnost spremlja s kritikami v časnikih že precej več kot tri desetletja. Za umetniške razstave je napisal okoli sto katalogov in zloženk. O delu sodobnih umetnikov je napisal šest samostojnih monografij: o Miligoju Dominku, Francetu Goršetu, Ivanu

Lackoviću-Croati, Karlu Pečku, Ivanu Rabuzinu in o Branku Suhyju. Za njegov kritični pristop je značilno spoštovanje umetnikovega dela; poizkuša dojeti kreativna osebna stremeljenja in stopnjo njihove uresničitve v slikah ali kipih ter jih orisati z besednimi pojmi. V kritikah sodobne arhitekture in urbanizma dostikrat enovito obravnava problem funkcije in forme; dela poizkuša vrednotiti s stališč etnološkega historizma, v relativni povezavi z zgodovinsko stvarnostjo in življenjem. V ljubljanskem kulturnem in intelektualnem okolju, v katerega ga je kot mladostnika uvedel oče, akademski slikar Maksim Sedej, se je navzel ljubezni do starejše umetnosti. Širši publiki jo je razkril v dveh osebnih pristopih k slovenskemu slikarstvu: v knjigi *Sto najlepših slovenskih slik*, ki je izšla leta 1985, in v knjigi *Sto slik o ljubezni*, ki je izšla osem let pozneje.

Moč njegovega pisanja je v idejah. Večkrat nas preseneča s pogledi iz izvirnega zornega kota, ki pri znanih objektih razodenejo doslej skrite pomene. Pri tem kombinirano uporablja zlasti etnološke in umetnostnozgodovinske vidike ne glede na objekt obravnave. Je miselno odprt in zelo marljiv pisec; dolgotrajno sedenje za pisalnim strojem, in v zadnjem času za računalnikom, je ena od temeljnih prvin njegovega načina življenja. Šestdesetletni doktor sodi še v generacijo, ki se je seznanila z latinščino. Zato lahko zapišem, da zanj velja: *vita talis cuique, qualis eius eruditio est. Ad multos annos!*

Gorazd Makarovič